

MINISTERUL SĂNĂTĂȚII
DIRECȚIA GENERALĂ DE ASISTENȚĂ MEDICALĂ, MEDICINĂ DE URGENȚĂ ȘI
PROGRAME DE ȘI SĂNĂTATE PUBLICĂ
SERVICIUL DE ASISTENȚĂ MEDICALĂ ȘI PLANIFICARE STRATEGICĂ

Aprob,
MINISTRUL SĂNĂTĂȚII,
VLAD VASILE VOICULESCU

REFERAT

Ref.: *Modificarea Ordinului ministrului sănătății nr. 488/2016 pentru aprobarea Normelor de aplicare a Legii sănătății mintale și a protecției persoanelor cu tulburări psihice nr. 487/2002 și a anexei nr. 6 la normele de aplicare aprobate prin Ordinului ministrului sănătății nr. 488/2016*

Stimate Doamne Ministru,

Prin intermediul vizitelor de monitorizare inopinate și independente, realizate de specialiști precum avocați, psihologi, asistenți sociali, foști beneficiari ai acestor servicii, se identifică și se raportează încălcări ale drepturilor acestor persoane.

Conștientizând nevoia continuă a respectării și garantării drepturilor persoanelor (beneficiari/rezidenți/pacienți) aflate în cadrul serviciilor specializate de sănătate mintală, dintre care:

1. serviciile specializate prevăzute la art. 22, literele e), g), i), j) din Legea nr. 487 din 11 iulie 2002 a sănătății mintale și a protecției persoanelor cu tulburări psihice – Republicată:
  - spitale de psihiatrie,
  - secții de psihiatrie din spitale generale,
  - centre de recuperare și reintegrare socială,
  - locuințe protejate;
2. servicii de tip rezidențial pentru copii așa cum sunt definite la art. 123 din Legea nr. 272 din 21 iunie 2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată;
3. centre rezidențiale pentru persoane adulte cu handicap, așa cum sunt prevăzute la art. 51 alin. (3) din Legea nr. 448 din 6 decembrie 2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap
  - locuințe protejate,
  - centre pentru viață independentă,
  - centre de abilitare și reabilitare,
  - centre de îngrijire și asistență,
  - centre respiro/centre de criză,
4. spitale de psihiatrie și măsuri de siguranță;

Valorizând principiul transparenței și obiectivității, ce caracterizează activitatea Ministerului Sănătății,

Având în vedere prevederile art. 47 și 48 din Legea nr. 487 din 11 iulie 2002 a sănătății mintale și a protecției persoanelor cu tulburări psihice, ale art. 7 alin (4) din Hotărârea Guvernului nr. 144/2010 privind organizarea și funcționarea Ministerului Sănătății, cu modificările și completările ulterioare,

Văzând dispozițiile Convenției Europene a Drepturilor Omului, semnată la 4 noiembrie 1950 și ratificată de România prin Legea nr. 30/1994,

Ținând seama de Declarația Universală a Drepturilor Omului din 10 decembrie 1948, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite, Declarația ONU privind dreptul și responsabilitatea persoanelor, grupurilor și organelor societății de a promova și proteja drepturile și libertățile universale recunoscute, adoptată de Consiliul pentru Drepturile Omului 22/6/2013 privind protecția apărătorilor drepturilor omului,

Având în vedere prevederile Legii nr. 544/2001 privind acces la informațiile de interes public, cu modificările și completările ulterioare, Directiva (UE) 680/2016 referitoare la protecția datelor personale în cadrul activităților specifice desfășurate de autoritățile de aplicare a legii, Regulamentul (UE) 679/2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE și Lgea nr. 46/2003 – Legea drepturilor pacientului, cu modificările și completările ulterioare,

Amintind că România riscă sancțiuni din partea Comitetului de Miniștri de la Strasbourg și a CtEDO pentru neexecutarea obligațiilor care decurg din cel puțin două hotărâri CtEDO: „CRJ în numele lui V. Câmpeanu c. României” (2014) și *Cauza Parascineti c. României* (2012). În decembrie 2019, în cadrul unei întâlniri la Comisia pentru Drepturile Omului din Senat, Serviciul pentru executarea hotărârilor CtEDO de la Strasbourg, a transmis Ministerului Sănătății că așteaptă până la începutul anului 2020, Planul de Acțiune pentru psihiatrie, document pe care Ministerul Sănătății avea obligația de a-l depune încă din 2012.

Având în vedere:

- responsabilitatea Ministerului Sănătății în executarea hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului („CRJ în numele lui V. Câmpeanu c. României” (2014) și *Cauza Parascineti c. României* (2012)) și solicitarea Comitetul de Miniștri către autoritățile române să stabilească o cooperare eficientă cu societatea civilă, subliniind contribuția esențială a acesteia la protecția drepturilor persoanelor cu dizabilități; în acest sens, Ministerul Sănătății are obligația elaborării, implementării și depunerii la Comitetul de Miniștri, a unui Plan de Acțiune în psihiatrie care va trebui să cuprindă și dispoziții referitoare la accesul organizațiilor neguvernamentale de apărare și promovare a drepturilor omului – în spitalele de psihiatrie și în toate centrele rezidențiale în care se pot afla persoane cu probleme de sănătate mintală sau cu dizabilități psihice;
- condiționarea accesului reprezentanților organizațiilor neguvernamentale în instituții de acordul managerului nu respectă art. 47 al Legii sănătății mintale;
- condiționarea vizitelor de monitorizare independente și inopinate de buna-voința managerului unității sau al înlocuitorului de drept al acestuia riscă prejudicierea procesului de identificare al cazurilor de abuz și neglijență prin intermediul acestor vizite și diminuarea profundă a șanselor persoanelor internate/instituționalizate de a beneficia

de protecția oferită de lege în sensul accesului la tratament și terapii adecvate, prevenirea abuzurilor și accesul la petiționare și mijloace de reprezentare independente. Această prevedere transformă obligația autorităților de a permite accesul echipei de monitorizare în centre într-una facultativă, iar accesul reprezentanților organizațiilor neguvernamentale în instituții devine iluzoriu;

- obligația autorităților de a permite accesul echipelor de monitorizare în centre reiese i) din art. 33 alin 3 al Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, care prevede că „Societatea civilă, în special persoanele cu dizabilități și organizațiile care le reprezintă, vor fi implicate și vor participa pe deplin la procesul de monitorizare a implementării Convenției”, coroborat cu art 16 alin 3 „Pentru a preveni apariția oricăror forme de exploatare, violență și abuz, statele părți se vor asigura că toate facilitățile și programele destinate să servească persoanelor cu dizabilități sunt eficient monitorizate de autorități independente”, și ii) din Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului, „Centrul de Resurse Juridice în numele lui V. Câmpeanu împotriva României” și deciziile Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei CM/Del/Dec(2018)1331/H46-21 și CM/Del/Dec(2019)1348/H46-20 privind executarea acestei hotărâri;

Eliminarea punctelor (1) b) și modificarea alineatului (2) din textul Ordinului 488/2016 este necesară pentru facilitarea accesului real al reprezentanților organizațiilor neguvernamentale în spitalele de psihiatrie și în centrele de tip rezidențial pentru persoanele cu dizabilități. Aceste criterii, astfel cum sunt prevăzute în prezent, restricționează excesiv posibilitatea ca reprezentanții ai organizațiilor neguvernamentale să efectueze vizite de monitorizare în spitalele de psihiatrie și în centrele de tip rezidențial pentru persoanele cu dizabilități, având un caracter invalidant pentru emiterea autorizației, întrucât nu pot fi îndeplinite de reprezentanții organizațiilor neguvernamentale ce activează în domeniul drepturilor omului sau în domeniul drepturilor persoanelor cu dizabilități ce efectuează vizite independente de monitorizare. Atât timp cât aceste prevederi sunt în vigoare, vizitele inopinate de monitorizare independentă în baza autorizației emise de CNSMLA vor avea un caracter teoretic și iluzoriu.

Exceptarea de la condiția privitoare la absolvirea studiilor de învățământ superior în ceea ce privește persoanele cu dizabilități va permite acestora să participe la procesul de monitorizare, în calitate de autoreprezentanți, și/sau foști beneficiari ai sistemului de protecție socială, protecția copilului sau psihiatrie, aspect care reiese și din jurisprudența CEDO și din dispozițiile Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități.

Statul român va putea astfel să își îndeplinească obligația asumată de a implica și persoanele cu dizabilități în procesul de monitorizare (art. 33 alin.3 din Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități) și de a asigura accesul la mijloace de reprezentare independentă a persoanelor cu probleme de sănătate mintală sau cu dizabilități psihosociale / intelectuale, aflate în spitale de psihiatrie sau centre rezidențiale pentru persoane cu dizabilități (Hotărârea CtEDO „CRJ în numele lui V. Câmpeanu c. României”).

Eliminarea acestor criterii va da posibilitatea organizațiilor neguvernamentale să nominalizeze și persoane care au studii în domenii conexe, cum sunt științele politice/politici publice, comunicare, economie, sau persoane care, având studii superioare într-un domeniu conex, activează în domeniul drepturilor omului și /sau furnizării de servicii sociale pentru persoane cu dizabilități, având o experiență practică relevantă în domeniu.

Analizând cooperarea altor autorități cu societatea civilă, am observat că nu există asemenea îngrădiri în vederea realizării scopului protocolului dintre acestea și organizațiile neguvernamentale. Cu titlu de exemplu, pentru efectuarea vizitelor în cadrul

spațiilor de deținere și în scopul formalizării relațiilor de colaborare între Administrația Națională a Penitenciarelor (ANP) și ONG care activează în domeniul respectării drepturilor omului, Administrația Națională a Penitenciarelor solicită organizațiilor neguvernamentale următoarele:

- cerere scrisă către directorul general al Administrației Naționale a Penitenciarelor, prin care se solicită încheierea unui protocol-cadru de colaborare sau, după caz, a unui nou protocol-cadru de colaborare*, în condițiile în care, a expirat durata de valabilitate a protocolului deja încheiat (semnată de președintele/directorul ONG, în original);
- două exemplare ale protocolului-cadru de colaborare (în original, semnate de președintele/directorul ONG, ștampilate și înregistrate la secretariatul ONG) – conform modelului 1;
- copii ale documentelor de înființare a ONG, sau, după caz, declarație pe propria răspundere a președintelui/directorului ONG din care să rezulte că nu au fost modificate documentele de înființare a ONG (în condițiile în care, a expirat durata de valabilitate a protocolului deja încheiat). În caz contrar, vor fi anexate copii ale documentelor modificate, care vor fi certificate, pentru conformitate, de către conducerea ONG;
- copii ale actelor de identitate ale membrilor/reprezentanților ONG, pentru care se solicită accesul în unitățile sistemului penitenciar (certificate, pentru conformitate, de către conducerea ONG). În cazul solicitării de încheiere a unui nou protocol-cadru de colaborare (în condițiile în care, a expirat durata de valabilitate a protocolului deja încheiat), la cerere trebuie anexat un raport de activitate, detaliat, privind vizitele desfășurate de către reprezentanții ONG în așezămintele de detenție

În ceea ce privește art. 18 alineatul 2), propunem înlocuirea condițiilor cu următoarele:

“Organizația neguvernamentală care urmează să efectueze vizite de monitorizare în cadrul serviciilor specializate de sănătate mintală trebuie să îndeplinească următoarele condiții pentru obținerea autorizației prevăzută în anexa nr. 6 la prezentele norme de aplicare:

a) să depună copii ale documentelor de înființare a ONG din care să reiasă îndeplinirea condițiilor prevăzute la alineatul (1):

b) să depună o declarație pe propria răspundere a președintelui/directorului ONG din care să rezulte că persoanele pentru care se solicită accesul în cadrul serviciilor specializate de sănătate mintală au fost instruite și vor manifesta o conduită profesională ce respectă și promovează valorile și drepturilor persoanelor vulnerabile în beneficiul cărora se efectuează monitorizările;

c) să depună copii ale actelor de identitate ale membrilor/reprezentanților/voluntarilor ONG, pentru care se solicită accesul în cadrul serviciilor specializate de sănătate mintală (certificate, pentru conformitate, de către conducerea ONG);

d) să depună un raport de activitate din care să reiasă că în ultimii 3 ani anteriori datei depunerii cererii pentru obținerea autorizației prevăzută în anexa nr. 6 la prezentele norme de aplicare, au desfășurat activități de monitorizare în cadrul serviciilor specializate de sănătate mintală;”

Pe tot parcursul colaborării, ONG-urile se obligă să respecte legislația în vigoare cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal.

În vederea realizării vizitelor de monitorizare, serviciile specializate de sănătate mintală vor efectua, în condițiile legii un schimb de informații și date privind activitatea specifică a acestora pe linia respectării drepturilor omului și libertăților fundamentale.

Pentru îndeplinirea obiectivelor vizitelor de monitorizare, organizațiile neguvernamentale vor utiliza datele și informațiile obținute cu bună credință și corectitudine și vor asigura cunoașterea de către reprezentanții săi a regulilor și obligațiilor specifice și respectarea acestora în perioada vizitelor în cadrul serviciilor specializate de sănătate mintală.

În spiritul celor enumerate mai sus, este imperativ a se modifica Anexa nr. 6 la Normele de aplicare aprobate prin Ordinul ministrului sănătății nr. 488/2016 după cum urmează:

„MINISTERUL SĂNĂTĂȚII

CENTRUL NAȚIONAL DE SĂNĂTATE MINTALĂ ȘI LUPTĂ ANTIDROG

Văzând solicitarea Organizației neguvernamentale ....., înregistrată la CNSMLA cu nr. ....,

având în vedere prevederile art. 47 din Legea sănătății mintale și a protecției persoanelor cu tulburări psihice nr. 487/2002, republicată,

în temeiul prevederilor art. 4 din Hotărârea Guvernului nr. 1.424/2009 privind înființarea, organizarea și funcționarea Centrului Național de Sănătate Mintală și Luptă Antidrog,

directorul Centrului Național de Sănătate Mintală și Luptă Antidrog emite următoarea autorizație:

Se autorizează ..... (Se va menționa denumirea organizației neguvernamentale care a făcut solicitarea.)

să efectueze vizite de monitorizare în toate unitățile de psihiatrie și în centrele de recuperare și reabilitare timp de un an de la emiterea prezentei.

Prin unitățile de psihiatrie și centrele de recuperare și reabilitare se înțelege:

1. serviciile specializate prevăzute la art. 22, literele e), g), i), j) din Legea nr. 487 din 11 iulie 2002 a sănătății mintale și a protecției persoanelor cu tulburări psihice – republicată:

- a) spitale de psihiatrie,
- b) secții de psihiatrie din spitale generale,
- c) centre de recuperare și reintegrare socială,
- d) locuințe protejate;

2. servicii de tip rezidențial pentru copii așa cum sunt definite la art. 123 din Legea nr. 272 din 21 iunie 2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată;

3. centre rezidențiale pentru persoane adulte cu handicap, așa cum sunt prevăzute la art. 51 alin. (3) din Legea nr. 448 din 6 decembrie 2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap

- a) locuințe protejate,
- b) centre pentru viață independentă,
- c) centre de abilitare și reabilitare,
- d) centre de îngrijire și asistență,
- e) centre respiro/centre de criză,

4. spitale de psihiatrie și măsuri de siguranță;

Vizitele vor fi efectuate de unul sau mai mulți reprezentanți (inclusiv voluntari și autoreprezentanți) ai ..... (Se va menționa denumirea organizației neguvernamentale care a făcut solicitarea) pe baza actului de identitate valabil. Pe timpul vizitelor, reprezentanții vor avea posibilitatea de a purta discuții libere cu pacienții/rezidenții/beneficiarii serviciilor specializate de sănătate mintală și vor avea acces la dosarul individual al acestora și la orice informație de interes public, cu respectarea legislației aplicabile, inclusiv cea privind prelucrarea datelor cu caracter special.

Pentru îndeplinirea obiectivelor vizitelor de monitorizare, organizațiile neguvernamentale vor utiliza datele și informațiile obținute cu bună credință și corectitudine și vor asigura cunoașterea de către reprezentanții săi a regulilor și obligațiilor specifice și respectarea acestora în perioada vizitelor în cadrul serviciilor specializate de sănătate mintală.

Director CNSMLA,

.....

(numele, prenumele, semnătura și ștampila)”

În considerarea celor de mai sus, a fost elaborat proiectul de Ordin pentru modificarea Ordinului nr. 488/2016 pentru aprobarea Normelor de aplicare a Legii sănătății mintale și a protecției persoanelor cu tulburări psihice nr. 487/2002 și a anexei nr. 6 la normele de aplicare aprobate prin Ordinului ministrului sănătății nr. 488/2016, pe care dacă sunteți de acord, vă rugăm să-l aprobați.

Cu mulțumiri anticipate și aleasă considerație,

DIRECTOR EXECUTIV ADJUNCT

ȘEF SERVICIU